

instruments of the interaction between many components of the ethno-cultural tourism's process are of current importance.

Key words: *cultural tourism, ethno-tourism, recreational resources, resource potential, ecodefense approach.*

УДК 929Перетц

Н. В. Стахієва

КУЛЬТУРОТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ В. М. ПЕРЕТЦА В КОНТЕКСТІ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕЇ КІНЦЯ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ

Розглянута постать видатного вченого, академіка, колекціонера літературних пам'яток – Володимира Миколайовича Перетца. Досліджена його культуротворча діяльність на тлі культурно-історичного поступу й виборювання української національної ідеї кінця ХІХ – початку ХХ століття. Проаналізована роль В. М. Перетца у відродженні української культури та передачі інтелектуальних і культурних надбань майбутнім поколінням.

Ключові слова: *українська культура, національна ідея, культурне відродження, українознавство, культурне надбання.*

ХІХ століття характеризувалося поживавленням наукового вивчення слов'янської культури. Проте її розгляд проводився передусім з погляду історії Росії. Проблема української національної культури лишалась недостатньо дослідженою. У кінці ХІХ – на початку ХХ століття в Україні відбувся процес активізації збирання та вивчення старовини, до наукового обігу вводилися пам'ятки слов'янської книжкової культури, рукописи та стародруки. У цьому процесі узяли участь дослідники: літературознавці, історіографи, філологи, які вивчали літературний та історико-культурний процес через дослідження історичних джерел. Отже, сучасні реалії розвитку суспільства актуалізують питання вивчення ролі окремих діячів у піднесенні українського етносу, відродженні самобутньої культури.

Яскравим виразником поширення української національної ідеї був Володимир Миколайович Перетц. Він відчував симпатію до уярмленого українського народу, глибоке зацікавлення його історією, літературою, народною словесністю. «Український народ поставав перед Володимиром Миколайовичем як один із слов'янських народів, що його славісти несправедливо виключали з кола своїх інтересів» [1, с. 53]. Щиро вболіваючи за долю самобутньої культури, він займався дослідницькою, збирацькою діяльністю, формуванням бібліотечних і музейних колекцій, проведенням археографічних та етнографічних експедицій, описом рукописів та стародруків. Дослідник залишив українському народові наукові надбання неперехідної цінності.

Особистість В. М. Перетца та його роль у становленні та відродженні української культури не знайшла відповідного відображення у спеціальних наукових дослідженнях. Частково вона розглянута у працях М. К. Гудзія, Л. А. Дубровіної, Л. В. Матвеевої, Л. Є. Махновця, С. М. Міщука, Р. П. Радишевського, Л. Г. Рєви, М. А. Робінсона, С. К. Росовецького, О. М. Сенік, В. С. Соболева, Н. Г. Солонської та інших. Однак цілісного уявлення щодо його діяльності, пов'язаної із відстоюванням української національної культури досі немає. Разом із тим цей внесок сьогодні має не лише історіографічне, а й науково-практичне значення для усвідомлення історико-культурної спадщини України. Не визначено місце В. М. Перетца серед українських культурологів кінця ХІХ – початку ХХ

століття. Отже, метою статті є висвітлення особистості В. М. Перетца та його культуротворчої діяльності. У даному випадку культуротворчу діяльність слід розуміти як діяльність, направлену на розвиток культури, що включає пошук, збір, дослідження й передачу культурних цінностей майбутнім поколінням. При цьому особистість В. М. Перетца виступає як постать дослідника проявів культурного різноманіття, так і їх творця.

Українська культура кінця XIX – початку XX століття розвивалася в складних історичних і соціальних умовах. Цей період характеризувався політичною нестабільністю російського суспільства, яка надала українським інтересам другорядне значення. У другій половині XIX століття відбулася трансформація культурного руху, що спирався на національну минувшину, в національно-визвольний. Українська культура в таких умовах виявила неабияку життєздатність, оскільки була невід’ємним процесом історичного розвитку. Формування національної еліти відбувалося в умовах жорсткої регламентації культурного життя: тиску цензури та утисків. Заборони українського слова 1863, 1876, 1892 років та будь-яких проявів національної ідеї у XX столітті гальмували розвиток української культури. Та все ж вона залишалась тією сферою, в рамках якої відбувався розвиток національної самосвідомості, ставала виразнішою національна ідея. В. М. Перетц писав про 70–80-ті роки XIX століття: «То була доба, коли прокидалось українство, коли формувалися виразні демократично-народні ідеали, коли ходили в наряд не для того, щоб освічувати його, але й на те, щоб студіювати побут, звичаї, вірування, творчість... довелося не то що будити національну свідомість людового загалу, читаючи книжки, уряджуючи відчити й розмови, а й студіювати етнографію, історію язика, юридичних звичаїв, усної поезії українського народу» [2, с. 34]. Суспільно-політичні умови визначили пріоритетом національно життя боротьбу за виживання та збереження головних, визначальних чинників самоусвідомлення нації: мови, літератури, історії, етнографії, видавництва. У цьому середовищі формувалася національно-духовна еліта, яка, еднаючись із народом в національне ціле, спрямовувала українців до соціально-політичного, національного та духовного визволення. Українська національна ідея знаходила свій прояв у розвитку наукового гуманітарного знання через переосмислення минулого, тобто виявлення, системне дослідження та теоретичне узагальнення українського культурного надбання.

«Завдяки відомим умовам життя українського народу і його інтелігенції, – наголошував Володимир Миколайович, – в умовах, яких Україна ще не віджила, ми не можемо ставити до українознавства великих запитів – у минулому. Але се примушує нас подбати про будучину українознавства, зокрема української філології» [2, с. 35]. Так, проблема українознавства знайшла своє відображення у культуротворчій діяльності В. М. Перетца. З самого початку своєї науково-дослідної роботи він виявив великий інтерес до української літератури. Основною тематикою наукових інтересів дослідника стали проблеми киево-русько-української давнини. Після закінчення Петербурзького університету (1893 р.) він порушив питання літературних джерел п’єси І. П. Котляревського «Москаль-чарівник», опублікував українські історичні вірші з рукопису початку XVIII століття, надрукував текст п’єси М. Довгалевського «Властотворний образ». Серед друкованих праць для історії української культури особливе значення представляє розвідка «Малоруські вірші та пісні в записках XVI–XVIII ст.» [3], де опубліковано велику кількість українських ліричних, історичних, гумористичних, сатиричних, духовних та інших віршів, знайдених у архівах.

В. М. Перетцем було проведено велику роботу щодо розуміння тенденцій розвитку української культури. У 1900 році він зробив спробу у формі коротких нарисів намітити схему періодизації історії української літератури. Його магістерська [4] та докторська дисертація [5] стали одночасно й дослідженнями і публікаціями великої кількості українознавчого матеріалу. Завдяки його діяльності в історію української літератури увійшла

постать українського письменника II половини XVIII століття – І. Г. Некрашевича. Зазначені праці містять дослідження, присвячені вивченню української літератури XVII–XIX століття, особливо української ліричної поезії: проаналізовано вплив української віршової поезії на російську у XVII–XVIII столітті, опубліковано українські пісенні тексти в російських записках та зі збірників II половини XVIII століття, а також українські пісні, що побутували в російському народному репертуарі. Виступаючи проти ізольованості культур, дослідник обґрунтував тезу про їх взаємовплив, як суттєвий чинник культурного різноманіття, тим самим утверджуючи українську самобутню культуру та необхідність переосмислення культурного надбання інших народів. Це положення стало ключовим у з'ясуванні особливостей національної культури та визначенні її ролі. Ставши екстраординарним професором київського університету св. Володимира (1903 р.), В. М. Перетц розвинув плідну науково-дослідницьку та викладацьку роботу в галузі літературного українознавства: здійснював огляд історії української літератури, вперше почав викладати історію українського письменства.

Поширенню ідеї національного відродження серед громадськості сприяв розвиток українського театру. Сценічне мистецтво розвивалося на традиціях національного театру. Маючи різнобічні інтереси, В. М. Перетц активно працював у цій галузі: викладав історію європейського театру й драми в музично-драматичній школі М. В. Лисенка, допомагав керівнику драматичного відділу школи – М. П. Старицькому, а також був рецензентом прем'єр Київського театру М. М. Соловцова. Протягом своєї діяльності він розшукував і публікував пам'ятки давнього театру. Результатом цих досліджень стали російськомовні праці в галузі українознавства: «До історії польського та російського народного театру» (1905–1912 рр.) [6], де опубліковано український матеріал – інтермедії, діалоги тощо; «Нова праця з історії українського театру» [7], що є ґрунтовною рецензією та доповненням до трьох книг професора В. І. Резанова, присвячених історії старовинного театру на Україні. В. М. Перетц писав багато статей з історії театру, рецензував театрознавчі видання. Так, в літературознавчих працях вченого й працях, присвячених театру, знайшла відображення тематика української драматургії останніх десятиліть XIX – початку XX століття, що відбилася в літературі й театрі у нових, різнопланових мистецьких творах.

В часи демократичних змін, пов'язаних із революційними подіями 1905 року, В. М. Перетц відстоював права української мови, літератури й культури, що зазнали утисків з боку царизму. Від 1904 року вчений розпочав друкувати роботи українською мовою, ще й у Санкт-Петербурзі, таким чином, спростувавши неможливість її вживання у науковій, культурній та громадській діяльності. У статті «Матеріали до історії української літературної мови» [8] В. М. Перетц наголосив на необхідності створення джерельної бази для дослідження історії української мови. «Історія української мови, – пише вчений – вимагає ще не мало матеріалів й розслідувань. Не кажучи вже про давніший період, не видається нам досить виясненим питання про долю української мови в XIV–XVI ст., а матеріали не тільки не оброблені, але й настільки не зібрані, щоби роз'яснити деталі. Справді, крім статті проф. Владімірова, ми не маємо навіть систематичного огляду старих рукописів, написаних в границях України-Руси. Звідти наслідок: праці над історією української й білоруської мови в XIV–XVI ст. ведуться напосади, по матеріалам, що випадково попали під руки» [2, с. 34–35]. Наголошуючи на унікальності української літератури, В. М. Перетц зазначав, що ця література важлива і необхідно готувати вчених, здатних досліджувати науковий український історико-літературний матеріал. Він відстоював ідею створення кафедри української мови і діалектології, яка змогла б «закрити ті прогалини, які утворилися за багато років несправедливої зневаги вчених до української мови, якою говорять до 30 мільйонів народу» [2, с. 35]. Також вчений виступив у газеті «Київські відгуки» та часописі «Київська старовина» з проектом відкриття в університетах кафедр української історії, літератури, мови, етнографії, звичаєвого права, опублікувавши статтю «Щодо питання про створення

українських кафедр в університеті» [9], а також склав і підписав доповідну записку про скасування заборони української мови [2, с. 35]. Розвиваючи ідею відродження української культури, він прагнув залучити до викладання в університеті найвидатнішого українського вченого, культурного діяча того часу – І. Я. Франка.

У рамках формування наукових шкіл того часу, значну роль у дослідженні великого масиву українського культурно-історичного матеріалу відіграла, заснована у 1907 році, філологічна «школа В. М. Перетца» – «Семинарій російської філології при університеті св. Володимира під керівництвом проф. В. М. Перетца» [10, с. 46], яка по праву може називатися культурологічною. В курсі семінарію вчений вперше започаткував вивчення життя й діяльності видатних українських діячів науки та культури: В. Б. Антоновича, П. Г. Житецького, Ф. М. Колесси, О. Я. Кониського, І. П. Котляревського, О. О. Потебні, Лесі Українки, І. Я. Франка, Т. Г. Шевченка. В. М. Перетц навчав учнів дуже уважно аналізувати культурні джерела; професійно досліджувати контекст, подробиці, унікальні риси твору; визначати художній стиль, таким чином демонструючи справжню наукову культуру. Учасники школи відвідували архіви, музеї та бібліотеки, здійснювали пошук й обробку маловідомих матеріалів українського походження. Найбільше значення для української культури мають екскурсії, під керівництвом професора, що були проведені на українських етнічних територіях: Полтави, Катеринослава, Житомира, Ніжина, Києва. У Полтаві та Катеринославі було описано рукописні книги та стародруки полтавського єпархіального давньосховища, опубліковано: опис рукописів Полтавського губернського музею та каталог стародруків церковнослов'янських і польських книг музею; рукописні збірники катеринославського музею ім. О. М. Поля; списки Повчання Євангелія та інші матеріали. У Житомирі було розглянуто рукописний фонд Волинської православної семінарії та фонди Товариства дослідників Волині. Семінаристи описали рукописи та книжкові старожитності, склали алфавітний покажчик 21 описаного рукопису. У Ніжині було вивчено Ніжинське зібрання рукописів бібліотеки Історико-філологічного інституту князя Безбородька. У Києві було проведено експедиції в бібліотеці Видубицького монастиря та бібліотеці Київської духовної академії. Робота включала опис рукописів Києво-Видубицького монастиря та стародруків, які знаходилися при церквах сіл Луки та Білгородка Київського повіту; дослідження та публікацію окремих пам'яток апокрифічної літератури; опис рукописів і стародруків Києво-Золотоверхого монастиря. Так, в своїх дослідженнях В. М. Перетц звернув увагу на лексичні українські внесення в багатьох пам'ятках, збережену в рукописах побутову термінологію України. Учасниками семінарію було досліджено, опрацьовано та опубліковано велику кількість культурних пам'яток і фактичного матеріалу. Під час екскурсій було знайдено джерела української тематики давнішого часу й барокової доби. Серед знайдених і опублікованих матеріалів були такі, що ставали первинними у висвітленні певних ланок українського культурного життя, частина яких стала основою створення фактологічного контексту творів.

В цілому зусиллями семінаристів були видані повні зібрання творів і вибрані твори: І. П. Котляревського, Лесі Українки, І. Я. Франка, Т. Г. Шевченка; низка монографій та біографічних нарисів з використанням архівних документів про: І. Карпенка-Карого, М. М. Коцюбинського, П. О. Куліша, Лесю Українку, П. Мирного, І. С. Нечуя-Левицького, І. Я. Франка. Завдяки дослідженням семінарію В. М. Перетца українська національна культура була поповнена значною кількістю духовних і світських українських літературних та історичних творів в рукописах, стародруках українських книгосховищ. Проведена обліково-реєстраційна робота дозволила простежити долю книжкових колекцій та зібрань й долучити їх до культурного надбання України.

Великий вплив на культурне життя й поступ національної ідеї українського народу справила активна діяльність вченого в Українському науковому товаристві (УНТ). Як голова філологічної секції УНТ, що займалась організацією роботи з питань мови, історії літератури

та народної словесності, В. М. Перетц заклав важливі передумови для її успішного функціонування. Він залучив до співпраці відомих філологів, накреслив програму діяльності секції, організував всебічну розробку питань української філології (уніфікації граматики, складання історичних, термінологічних і тлумачних словників, дослідження генези української мови). В першій книзі записок УНТ учений опублікував програмну статтю «Найближчі завдання вивчення історії української літератури» [11]. Також він очолив філологічну секцію наукового товариства ім. Шевченка. Його діяльність широко представлена у виданнях «Записок», «Україна», «Літературно-науковий вісник», «Університетські відомості», «Читання історичного товариства Нестора-Літописця», «Київська старовина» та інших українських виданнях.

Під час війни 1914 року розвиток української культури призупинився. Влада заборонила всі періодичні видання, що виходили українською мовою, закрила українські друкарні, зупинила діяльність наукового товариства ім. Шевченка. Однак, навіть у тяжкі часи перетворень, перебуваючи в Росії, В. М. Перетц плекав українську національну ідею. Будучи обраним академіком Петербурзької академії наук, він поновив викладання курсів історії давньої української літератури та фольклору, написав низку праць з історії театру й давньої української літератури. Найзначнішими працями в галузі української філології стали: «До історії перекладу біблії в Західній Русі. Книга Естері в перекладі кінця XV ст.» [12], відгук про працю М. І. Петрова «Нариси з історії української літератури XVII–XVIII століть. Київська мистецька література XVII–XVIII століть, переважно драматична» [13], «Старовинна українська література XV–XVIII століть» [14]. Перебуваючи у Самарі, вчений працював над збиранням пам'яток культури, мистецтва, цінних книг та рукописів і згодом надрукував статті: «Українські стародруки в книгозбірнях м. Самари» [15], «Українські й білоруські стародруки в бібліотеці Ленінградського університету» [16]. Від 1919 року дослідження українського культури академік В. М. Перетц здійснював також в рамках роботи в Українській академії наук. На її базі він створив Товариство прихильників української історії, письменства й мови, яке згодом займалося організацією вивчення побуту та матеріальної культури українців поза межами України. «А головне, – писав В. Перетц, – воно полегшує вилучення українських матеріалів» [2, с. 39]. Товариство видавало наукові збірники з важливими українознавчими працями, побудованими на новітніх матеріалах. До останнього В. М. Перетц прагнув зберегти здобутки в галузі українознавства, навіть після прийняття рішення у 1929 році про ліквідацію товариства. У своєму листі до історико-філологічного факультету Всеукраїнської академії наук (ВУАН) він писав: «Я, як голова Товариства, прошу: 1) не викреслювати його із числа установ ВУАН; 2) якщо потрібно змінити назву на таку: «Комісія по вивченню культурної історії українського народу», бо члени цієї установи виучують матеріали до історії давнього та нового українського письменства, історії нової України, її фольклору, матеріальної етнографії, мови та мистецтва» [2, с. 39]. Вчений планував скласти реєстр рукописів українського походження, що зберігалися в бібліотеках і музеях Петрограда, пропонував видати збірник українських видань XVI–XVII століть.

В умовах утисків розвитку української культури, освіта, знання, наукове мислення ставали ґрунтом, на якому примножувалися інтелектуальне багатство, національні духовні цінності. У змісті культури В. М. Перетц захищав пріоритет науки над ідеологічними цінностями. Він активно відстоював розвиток національної української культури на противагу занепадницьким течіям, утверджував ідеї її зв'язку з культурами інших народів. Для цього В. М. Перетц неодноразово ініціював питання щодо розвитку українознавства: подав записки до Наркомосу Української Радянської Соціалістичної Республіки про створення науково-дослідного інституту або кафедри українознавства в Петрограді, написав листа віце-президенту академії наук Д. І. Багалію. Він вказував, що «товариство прихильників української історії, письменства та мови вже два роки розробляє першокласні

джерела з усіх галузей українознавства, які є в Петрограді» [2, с. 37]. Вчений зазначав, що роботи ведуться й можуть поширюватися у таких напрямках: «1. впорядкування та збирання відомостей про українські давні рукописи, що мають вагу для історії письменства чи мови; 2. рукописів, де є відомості етнографічного змісту; 3. до живої мови і до історії мови давньої; 4. збирання документів, актів до історії України XVII–XVIII ст.» [2, с. 37]. В. М. Перетц вважав, що: «політичні обставини денационалізували й денационалізують верстви української інтелігенції, відривають талановитих людей від рідного народу» [2, с. 35]. Він писав: «Ось смішно сказати я змушений жити в Петрограді зовсім не тому, що я одночасно перебуваю членом Російської Академії, а тому, що незалежно від засобів до життя для плідних праць з історії української літератури в XV – XVIII ст. необхідно розкривати поклади рукописних і друкованих матеріалів, що зберігаються в Петрограді та Москві» [2, с. 37]. Проте пропозиція про заснування інституту українознавства не знайшла підтримки влади.

В цілому, згідно звіту академіка В. М. Перетца щодо своєї діяльності у перші роки революції (1918–1923), «він знайшов новий багатий матеріал для історії української літератури XVI–XVII століття, досі невідомий нікому з істориків цієї літератури, висвітлив ці нові явища даними давньо-польської літератури, що дало можливість трактувати в новому світлі вказаний період; реставрував заново текст «Слова о полку Ігоревім» і пояснив його з нової точки зору, як пам'ятник феодальної Русі, що представляє нове придбання науки» [17, с. 31]. Дослідник став на ґрунтовний рівень значної оригіналізації та автохтонізації пам'ятки. Він робив спроби перекладу «Слова о полку Ігоревім», тим самим закріплюючи пам'ятку за давнім Києвом та його українськими нащадками. У 1926 році вчений опублікував українською мовою свою монографію «Слово о полку Ігоревім. Пам'ятка феодальної України-Русі XII віку» [18], яка підсумувала більш ніж столітні досягнення літературознавчої та інших наук і багаторічну працю самого автора над найвидатнішою пам'яткою літератури Київської Русі.

Розвиваючи культуротворчу діяльність, В. М. Перетц організував і очолив комісію давнього українського письменства на базі ВУАН (1927 р.), «наголошуючи на тому, що історія давнього українського письменства дуже широка, пам'ятки її сягають майже восьми віків та відбивають на собі весь хід культурного й художнього розвитку українського народу» [2, с. 37]. Вона займалася вивченням і підготовкою до видання пам'яток українського письменства з найдавніших часів; складанням бібліографії української літератури та пошуками ще не виявлених і не виданих старовинних українських текстів. Живучи в Саратові, В. М. Перетц продовжував українознавчі дослідження. Ним було знайдено новий текст XVI століття пам'ятки літератури Київської Русі – «Слова Данила Заточника», який було підготовлено до друку й видано після смерті вченого.

Протягом життя, дослідник накопичив та опрацював величезний документальний матеріал з історії української літератури, мови, мистецтва, поезії та козацтва, що відбивав первинні відомості певних ланок соціального устрою та життя українського народу. Вийшло друком чимало дослідницьких праць, пронизаних українським патріотизмом, присвячених історії української культури, мови, літератури, переважно історії українського театру й драматургії, старовинної української лірики: «Вірші ером. Климентія Зиновієва сина», «До історії українського мистецтва», «Колишня старина Межигірського монастиря мистецтва», «Чотири документи до історії українського козацтва», «Нові дані для історії старовинної української лірики» та інші [19; 20; 21; 22; 23]. Українською мовою були видані джерелознавчі праці: «Українське питання в освітленні польського поета XVII віка», «Польські пісні, записані українцем при кінці XVII століття», «Українські думи» та інші [24; 25; 26]. Винятково цінні українознавчі дослідження науковець опублікував у 1929 році в третьому випуску «Досліджень та матеріалів з історії старовинної української літератури XVI–XVIII століття» [27] (у 1926 – перший, у 1928 – другий), в яких вміщено п'ятнадцять розвідок про різні пам'ятки давньої української літератури. Протягом 1930–1933

років він працював над четвертим томом, що містив складові: «Давньоруські княжі житія в українських перекладах XVII ст.», де автором проаналізовані пам'ятки житійного письменства княгині Ольги та князя Володимира Святославича, Бориса та Гліба, монастирських подвижників Київської Русі; «Книга душі, іменована злото. Невиданий твір митрополита Петра Могили», «Із спостережень над українським віршеписанням XVI–XVII ст.», «Угро-руський пісняр початку XVIII ст.», «Досвід характеристики суспільної та побутової моралі в українській літературі XVII ст.». Зазначені збірники стали новим значним внеском у джерельний фонд української літератури, розкрили ряд аспектів літературних взаємин України з Польщею, Росією та іншими країнами.

Провідне місце в культуротворчій діяльності вченого посідало колекціонування. Від 90-х років XIX століття дослідник проводив пошуки українських за походженням пам'яток культури в різноманітних сховищах, що давало змогу вивчати питання походження українського етносу, здобутки його культури. В. М. Перетц знайшов чимало українських матеріалів, відвідавши збірні Києво-Печерської лаври, Софійського собору, Михайлівського монастиря, книгозбірні Києва, Харкова, Москви, Ленінграда, Мінська. Хронологічно пам'ятки охоплювали широкий та малодосліджений період XI–XVIII століття, будучи значною складовою в розвитку українського письменства. Відомим є той факт, що у рукописах і стародруках відображалися притаманні народів форми культури, писемність ставала засобом примноження й поширення культурних багатств. Послідовник В. М. Перетца – О. А. Назаревский у статті «Пам'яті вчителя» говорить, що «в обстеженні рукописних зібрань та виявленні в них рукописів українського походження В. Н. Перетц бачив єдиний правильний шлях для визначення обсягу і складу української літератури, для побудови її історії і плідного вивчення» [28, с. 349]. Колекція зібрань вченого має унікальну цінність для української культури, оскільки є скарбницею національного надбання. Вона стала однією із самих великих і цінних приватних старовинних колекцій, в якій українські пам'ятки є свідченням його невичерпного інтересу до України, її історії та культури.

Підбиваючи підсумки викладеного матеріалу, можна стверджувати, що кінець XIX – початок XX століття характеризувався розвитком культуротворчого потенціалу, що ґрунтувався на виборюванні української національної ідеї. Цей процес супроводжувався творенням духовних цінностей (мови, літератури, мистецтва, науки, освіти тощо), пошуком, збереженням та поширенням духовної спадщини. У цей час відбувався процес активізації інтелектуальних і творчих зусиль наукової еліти, зростання національної свідомості українського народу. Головним здобутком в рамках розвитку української національної ідеї стало утвердження етнокультурної унікальності, духовної самобутності й цінності української культури. Для реалізації цього, основоположною стала культуротворча діяльність В. М. Перетца, який проніс ідею української національної самобутності крізь все життя. Його діяльність сприяла культурному прогресу, який включав створення умов для розвитку культури та її вивчення. Очевидно, що в рамках культури відобразалася реалізація творчості українського етносу й свобода прояву національної думки, тому дослідження суспільного надбання ґрунтувалося на науковому аналізі стародавніх пам'яток культури. Кожна окрема пам'ятка виступала передусім як документальне свідчення історичного процесу, феномен, у якому втілювався духовний зміст епохи, її технічні та мистецькі досягнення, діяльність видатних особистостей. Досліджуючи пам'ятки історичного минулого українського етносу, він розкрив невідомі та маловідомі явища, факти історії національної культури, в тому числі й давньої української писемності. У науковий обіг було введено численні факти з історії та теорії літературознавства, визначено проблеми й перспективи розвитку літератури в рамках окремих етапів і стилів художньої творчості. Так, він наповнив культурний простір того часу науковими фактами та джерельним матеріалом, що, у свою чергу, призвело до розуміння української ментальності, яка знаходила вияв у різноманітних творах мистецтва, літератури, естетичних смаках. Саме цей напрям став визначальним на

ранньому етапі вивчення української культури. Таким чином, підсумовуючи результати культуротворчої діяльності В. М. Перетца, можна констатувати, що завдяки його невтомній роботі, присвяченій ідентифікації національної культури, у світовий культурний простір увійшла відроджена, популяризована самобутня українська культура.

Список використаної літератури

1. Махновець Л. Є. Володимир Перетц: (До 100-річчя від дня народження корифея рос. та укр. філології) / Л. Махновець // Рад. літературознавство. – 1970. – № 1. – С. 52–60.
2. Матвеева Л. В. Доля видатного славіста-українознавця Володимира Перетца / Л. В. Матвеева // Східний світ. – 2007. – № 2. – С. 32–44.
3. Перетц В. Н. Малорусские вирши и песни в записях XVI–XVIII вв. / В. Н. Перетц // Известия Отделения русского языка и словесности Императорской Академии наук. – СПб., 1899. – Т. IV. ч. 3. – С. 869–938.
4. Перетц В. Н. Историко-литературные исследования и материалы / В. Перетц. – СПб. : Типо-Литография Ф. Вайсберга и П. Гершунина, 1900. – Т. I: Из истории русской песни, ч. 1, 2 : Приложения. – 212 с.
5. Перетц В. Н. Историко-литературные исследования и материалы / В. Н. Перетц. – СПб., 1902. – Т. III : Из истории развития русской поэзии XVIII в. – 188 с.
6. Перетц В. Н. К истории польского и русского народного театра: (Несколько интермедий XVII–XVIII столетия) / В. Н. Перетц // Известия Отделения русского языка и словесности Императорской Академии наук. – СПб., 1905. – Т. X. ч. 1. – С. 51–104.
7. Перетц В. Н. Новый труд по истории украинского театра / В. Н. Перетц. – СПб. : Сенатская типография, 1911. – 42 с.
8. Перетц В. М. Матеріали до історії української літературної мови / В. М. Перетц // Записки НТШ. – 1905. – Кн. 5. – С. 1–32.
9. Перетц В. Н. К вопросу об учреждении украинских кафедр в университете / В. Н. Перетц // Киевская старина. – 1906. – № 5-6. – С. 45.
10. Гудзій М. К. Пам'яті академіка В. М. Перетца (1870–1935) / М. К. Гудзій // Рад. літературознавство. – 1965. – № 12. – С. 45–49.
11. Перетц В. М. Найближчі завдання вивчення історії української літератури / В. Н. Перетц // Записки УНТ. – К., 1908. – ч. I. – С. 212.
12. Перетц В. Н. До історії перекладу Біблії в західній Русі. Книга Естери в перекладі кінця XV в. / В. Н. Перетц // Фільольогічний збірник пам'яті К. Михальчука. – К., 1915. – С. 23–45.
13. Петров Н. И. Очерки из истории украинской литературы XVII–XVIII веков. Киевская искусственная литература XVII–XVIII веков, преимущественно драматическая / Н. И. Петров. – К. : Типография общества «Петр Барский», 1911. – 535 с.
14. Перетц В. Н. Старинная украинская литература (XV–XVIII вв.) / В. Н. Перетц // Отечество: Сборник национальной литературы России. – Петроград, 1916. – Т. I. – 193 с.
15. Перетц В. М. Українські стародруки в книгозбірнях м. Самари / В. Н. Перетц // Бібліологічні вісті. – К., 1924. – ч. 1-3. – С. 167–168.
16. Перетц В. М. Українські і білоруські стародруки в бібліотеці Ленінградського університету / В. Н. Перетц // Бібліологічні вісті. – К., 1924. – ч. 1-3. – С. 168–170.
17. Соболев В. С. Отчет академика В. Н. Перетца о своей деятельности в первые годы революции (1918–1923) / В. С. Соболев // Труды Отдела древнерусской литературы. – СПб. : Наука, 1992. – Т. XLV. – С. 30–33.
18. Перетц В. М. Слово о полку Ігоревім – пам'ятка феодальної України-Руси XII віку. – К., 1926. – 351 с.

19. Перетц В. М. Вірші ером. Климентія Зиновієва сина / В. М. Перетц // Матеріали до вивчення історії української літератури. – К., 1959. – Т. I. – С. 357–363.
20. Перетц В. Н. К истории украинского искусства / В. Н. Перетц // Археологическая летопись Южной России. – 1905. – № 1/2. – С. 45–48.
21. Перетц В. Н. Былая старина Межигорского монастыря искусства / В. Н. Перетц // Археологическая летопись Южной России. – 1905. – №1/2. – С. 32–40.
22. Перетц В. Н. 4 документа к истории украинского казачества: 1659–1708 гг. / В. Н. Перетц // Киевская старина, 1905. – № 6. – С. 232–237.
23. Перетц В. Н. Новые данные для истории старинной украинской лирики / В. Н. Перетц // Известия Отделения русского языка и словесности Императорской Академии наук. – 1907. – Т. 12, № 1. – С. 144–184.
24. Перетц В. М. Українське питання в освітленні польского поета XVII віка : [В. І. Коховського] / В. М. Перетц ; [пер. І. Кревецький]. – Львів : Вид-во НТШ, 1906.– 17 с.
25. Перетц В. М. Польські пісні, записані українцем при кінці XVII століття / В. М. Перетц // Записки НТШ. – 1906. – Т. 74. – С. 141–144.
26. Перетц В. М. Українські думи / В. Н. Перетц // ЛНВ. – 1907. – № 4. – С. 22–30.
27. Перетц В. Н. Исследования и материалы по истории старинной украинской литературы XVI–XVIII веков / В. Н. Перетц. – Л. : АН СССР, 1929. – 255 с.
28. Сенік О. Н. Украинские рукописи в коллекции В. Н. Перетца // Труды Отдела древнерусской литературы. – Л. : Наука, 1974. – Т. XXIX. – С. 349–350.

Стаття надійшла до редакції 11.03.2013

N. V.Stakhiyeva

THE CULTURE ACTIVITY OF V. N. PERETZ IN THE CONTEXT OF THE UKRAINIAN NATIONAL IDEA LATE XIX – EARLY XX CENTURY

Considered an outstanding figure of the scientist, academician, collector of literary monuments - Vladimir Nikolayevich Peretz. Investigated his activity on the background of culture cultural-historical development and the struggle of the Ukrainian national idea of the late XIX - early XX century. The role of V. N. Peretz in the revival of Ukrainian culture and transfer of intellectual and cultural heritage for future generations.

Keywords: ukrainian culture, national idea, cultural revival, cultural heritage.

УДК 008:379.85

Л. М.Устименко, О.Кузнєцова

ТАНЦЮВАЛЬНИЙ ТУРИЗМ ЯК СПЕЦІАЛІЗОВАНИЙ ТУР ПРОДУКТ НА ТУРИСТИЧНОМУ РИНКУ СВІТУ

В статті розглядається поняття та суспільні функції танцювального туризму. Представлено класифікацію танцювального туризму. Розглянуто основні центри танцювального туризму.

Ключові слова: танцювальний туризм, суспільні функції, класифікація танцювального туризму, центри танцювального туризму.

На сучасному етапі розвитку міжнародний туризм є однією з найбільш перспективних, динамічних та прибуткових галузей світової економіки. Туризм є самодостатнім, адже має невичерпні ресурсні запаси: природа, культура, творчі здобутки цивілізацій, духовні